

ge, čeprav so bili nekateri člani aktivni v obeh zvezah in so tudi sodelovali na obeh, vendar ločenih kongresih. Po dolgoletnem ločenem delu se danes srečujemo na našem 1. skupnem kongresu, o katerem smo dolga leta le sanjali, zato ne smemo nazaj v ločenost in zaprtost. Res, da je Slovenija imela za tak kongres več možnosti, ker sta letos na vrsti oba kongresa, res pa je tudi, da je logičen nasledek usmeritve SED, ki je od l. 1975 edino jugoslovansko društvo, ki po formalno-pravni in znanstveni plati združuje v enotnem društvu vse slovenske etnologe in folkloriste. Spoznali smo namreč, da je bila dvotirnost anahronizem, ki ga je bilo treba preseči. Ni šlo brez krčev, vendar so dolgoletna pogovarjanja obrodila. Krče omenjam zato, ker tudi zdaj ne gre brez njih, vendar so nujni in v primerjavi z rezultati, ki jih daje enotno društvo, zanemarljivi. Zavest skupnega dela, načrtovanja in iskanja prave poti v stroki je večja in močnejša od morebitnih strokovnih trenj, ki pa so spodbuda in rešitev iz statičnosti, saj je v strokovnih trenjih vedno skrita dobrodošla znanstvena provokacija. Vsa ta prizadevanja so nas skupaj z vašo dobro voljo in pripravljenostjo pripeljala do skupnega kongresa, od katerega želimo, da bi pozitivno vplival na intenzivnejši proces zблиževanja društev v drugih republikah. To zблиževanje je potrebno za rast naše vede. Zблиževanje pa naj v bodoče pripelje tudi do skupnega jugoslovanskega društva. Različni strokovni pogledi nikakor ne bi smeli biti ovira zблиževanju in združevanju. Da bi se ta cilj kdaj v prihodnosti uresničil, kar globoko upam, je mnogo odvisno tudi od tega kongresa, zato smo se nanj pripravljali z velikim upanjem in z zagnanostjo, saj ničesar nismo hoteli prepustiti naključju. Naše bodoče skupno delo je torej odvisno od nas samih, od naših prizadevanj, pa tudi od znanstvene in človeške odprtosti in strpnosti ter bega pred samozaverovanostjo, zato kongres odvarjam z majhno mero bojazni in z veliko mero upanja.

Da bi bilo kongresno delo čim plodnejše, da bi se res lahko posvetili le najvažnejšim problemom in plodni razpravi, za kar nam je na prejšnjih kongresih vedno zmanjkovalo časa, je SED za ta kongres izdalo zbornik referatov že prej. Tudi predkongresna izdaja zbornika je pomembna prelomnica v našem dosedanjem delu. Te zasluge pa si ne prilašča samo organizator, saj se zaveda, da zbornik ne bi bilo brez pomoči šmarske občine. Najbrž zastopam mnenje vseh nas, da smo si za naš kongres našli v tej občini najprimernejši kraj, v Kozjancih pa izredne partnerje.

Poleg tega smo Kozjansko izbrali, da ob 40. letnici Avnoja iz strokovnega zornega kota pregledamo nekatere probleme pokrajine, ki je slovenskemu in hrvaškemu narodu dala bojevitost kmečke puntarje in revolucionarje. Ta ljubelejši bomo najlepše proslavili z delovnim pogovorom o krajih in ljudeh tega območja, čemur je namenjena tudi naša 1. plenarna tema. Po kongresu bomo objavili tudi vaše predloge in strokovne poglede na kulturno dediščino teh krajev in na možnosti za nadaljni razvoj, kolikor k temu seveda lahko prispevata naši stroki. Prihajamo iz različnih okolij in prvič predstavljamo Kozjansko in področje spominskega parka širši strokovni javnosti z željo, da bi se v pogovoru in na izletu vsi vključili v reševanje in graditev kulturnega značaja in načina življenja te pokrajine. Prav zato smo vas tudi povabili v te kraje. To delo nam bo tudi prijetna obveza do vseh znanih in neznanih ljudi teh krajev, ki so veliko pomagali našemu kongresu.

Nagovor dr. Slavka Kremenška, predsednika Zveze etnoloških društev Jugoslavije

Dragi kolegi, dragi gostje

Dovolite mi, da v imenu ZEDJ pozdravim ta strokovni sestanek, ki bi lahko imel ali tudi ima prelomni značaj. Pri tem naj še posebej izrazim veselje, da je končno le uspelo združiti za kongresno delo etnološke in folkloristične sile tudi v jugoslovanskem okviru. V Sloveniji smo namreč to storili tudi v formalnem pogledu, ne le delovno, že pred leti. Spricho tega veselja je seveda razumljivo, da izražam željo, da bi ta naš prvi kongres jugoslovanskih etnologov in folkloristov ne bil tudi zadnji, naj bi se za njim vrstile še nadaljnje tovrstne prireditve. Spricho svetovnega kongresa etnoloških in antropoloških ved l. 1988 v Zagrebu bi zelo rad podprl zamisel, da bi se nam na naslednjem kongresu pridružili še antropologi. Morda ni docela primerno, da svečano otvoritev izrabljam za predloge, ki jih bosta morali obravnavati obe skupščini. Toda za resno in odgovorno izpeljavo svetovnega kongresa je predhodno združevanje vseh sil, ki bodo pri tej prireditvi neogibno udeleženi, več ko potrebno. Zato želim, da bi bil naš kongres v Rogaški Slatini prva, vendar pomembna etapa takega prizadevanja.

V ničemer ne bi rad prehitel delo kongresa, vendar moram že zdaj izraziti zadovoljstvo, da nam je za kongresno delo uspelo vnaprej pripraviti gradivo za teme o katerih bomo govorili, še zlasti pa za eno centralnih tem pogovora — Težnje v povojni jugoslovanski etnologiji in folkloristiki. Zelo sem vesel, da bomo o teh težnjah, ki smo jih povezali s 40. letnico Avnoja, govorili prav v Rogaški Slatini. Mislim, da je to dejstvo simbolično, kajti z območjem občine Šmarje pri Jelšah se pokriva spominski park Trebče. Tu je občina, v kateri se je rodila Titova mati, v Trebčah je Josip Broz kot otrok in še kasneje nekaj časa živel, obiskoval je šolo v Bistrici. V letih pred vojno se je sem vračal in imel pomembne politične sestanke, tukaj je delal. To pomeni, da je to območje nadvse intenzivno povezano s pripravami na revolucijo in na avnojsko Jugoslavijo.

In končno, za naše delo so potrebni določeni pogoji, med katerimi sta zbornik referatov in študijska ekskurzija itn. Rad bi se pridružil že izgovorjenim besedam, da smo glede tega našli pri gostiteljih in domačinih v Šmarjah, Rogaški Slatini in pri vodstvu spominskega parka vse razumevanje, kakršnega smo si lahko le želeli. Zato naj jim izrečem toplo zahvalao. S svojim delom, vezanim na to področje, se jim bomo skušali v času kongresa in po njem oddolžiti po svojih močeh.

Besede dr. Matjaža Kmecla, republiškega sekretarja za kulturo

Spoštovane tovarišice in tovariši, dragi gostje, dragi kolegi in prijatelji

Mislím, da je 1. skupni kongres jugoslovanskih etnologov in folkloristov pomemben dogodek. Že program izraža odprtost novih pogledov na obe stroki, kaže odpiranje novih obzorij, predvsem pa odpiranje obeh strok (ali obojne stroke) današnji družbeni stvarnosti oz. problemom, v katerih vsak dan živimo. Ker delam tudi na fakulteti, imam vsak dan priložnost videvati mlade rodove slovenskih etnologov, in moram reči, da zmeraj znova napravijo dober vtis s svojo strokovno agresivnostjo, ki pa je karseda simpatična zaradi svoje znanstvene radovednosti in organizacijskih sposobnosti. Prav zadnje dni sem si ogledal nekatere publikacije slovenske etnolo-

ške vede iz novejšega časa in moram reči, da so ob vsej tehnični skromnosti izdelane skrbno in kažejo izredno delovno bogastvo. Kar se mi zdi še posebej pomembno v stroki pa je to, da ne goji več samo neke vrste oboževanja antikvarnih vrednot, ampak da ji je enako pomembno raziskovanje oblik življenja današnjega sveta, torej vsega, kar predstavlja način človekovega življenja, ljudstva, pa naj gre za materialno kulturo, načine in oblike opravljanja vsakdanjih in nevsakdanjih del ali pa za elementarno duhovno kulturo itn. Vse je enako dragoceno. Tudi antikvarno zanimanje za patriarhalni svet je še vedno spošтовano in cenjeno.

Republiški komite za kulturo si že nekaj časa prizadeva oživljati med drugim tudi ljudsko umetno obrt. Tu moram poudariti, da je vaša stroka pokazala zelo hiter in strokoven refleks. Ta akcija ima podporo celotne družbe: od Gospodarske zbornice in Izvršnega sveta do mladinskega lista Pionir, kjer šolska mladina zbira predmete pa tudi znanja o njihovem izdelovanju. Ne gre pa samo za pragmatične namene — da bi obogatili ponudbo turističnih spomenikov — še bolj dragocen je podtekst stvari: ustvarjanje in krepitev zavesti, da izviramo iz neke tisočletne kulture, v kateri se je nabralo marsikaj vrednega, nekaj takega, kar nas tudi zmeraj znova identificira kot civilizacijo, ki je naravnana v lepoto in ne samo v dnevni, delovni optimizem. Na drugi, folkloristični strani, pa imamo zdaj že zbirko ljudskih pesmi, verzifikacij iz NOB, ki dosega že okrog osem tisoč besedil. To je fantastičen, do patetičnosti in dramatičnosti pomemben podatek o načinu življenja nekega maloštevilnega naroda, ko je smrtno ogrožen. Narod je želel takrat tudi s pesmijo, z notranjo trdnjo, moralno silo, pokazati voljo po svobodi.

Vse teme, ki jih prebiram v kongresnem programu, kažejo strokovno odprtost. Tudi razprava o ljudstvu in narodu se mi zdi v današnjih časih karseda pomembna in aktualna. Zdi se, da naša mnogonacionalna skupnost poskuša ali preskuša svoja stališča, svoj odnos in koncepte naše sožitne skupnosti na tem področju.

Ob tem pozdravnem nagovoru bi lahko polamentiral v zvezi s hudimi časi, s stabilizacijo, z nerešenimi možnostmi itn, kakor je zadnje čase moda. Tega ne bom storil zaradi tega, ker mi takšni dogodki (ki jih je to jesen že nekaj bilo) kažejo, da je treba verjeti v neuničljivost in neomejenost ustvarjalnega duha in poštenega dela. Znano je, da prav na področju kulture, kulturnega in znanstveno-raziskovalnega dela zmeraj dobimo veliko več, kakor pa v to investiramo. Znano je reklo, ki kroži tudi po Evropi, da je to področje edino, na katerem se dogajajo stvari tudi po ničelni tarifi. To se pravi, da ni treba vložiti ničesar. Tu je entuziazem, tu je volja, tu je svoboda ustvarjalnega duha. Ko pa človek vidi še takšen topel, lep in globok kulturni sprejem občine, ki ni med najbogatejšimi, pa Zdravilišča Rogaška Slatina, potem sploh ni nobenega razloga več za lamentiranje, ampak za nekaj drugega: ob takšni priložnosti sklenemo med sabo tisto, kar nam ni potrebno vedno znova sklepati, saj je to v naravi tega dela samega, ki črpa svojo notranjo moč iz samega sebe. Tu je treba vztrajati, kakršna koli je že situacija. Družba ob vseh svojih poštenih naporih ni zmožna nikoli plačati vsega opravljenega dela. Toda tisti neplačani presežek vrednosti se vedno znova nabira v notranjo, skrito zakladnico družbe, iz katere potem ta črpa moči in sile v časih stiske.

In še pozdrav: tu v Rogaški Slatini se nataka in vre iz nedrji zemlje zdravje v obliki vode, ki so jo že pred tristo leti na Dunaju prodajali za goldinar steklenico. Želeli bi Vam, da bi prav tu v Rogaški Slatini, med odličnimi gostitelji, tudi iz globin Vaše stroke privrelo znanje, privreli dogovori in novi pogledi. Želim vam, da bi bili ti dnevi kar se da plodni za stroko, da bi bili plodni za krepitev in širjenje vaših človeških in prijateljskih odnosov. Želim Vam nadvse rodovitno delo in prijetno bivanje — v imenu Republiškega komiteja za kulturo in tudi v imenu vlade SR Slovenije.

Pozdrav predsednika skupščine občine Šmarje pri Jelšah tov. Antona Dirnbeka

Tovarišice in tovariši

V imenu SO ŠMARJE pri Jelšah Vas iskreno pozdravljam v naši sredini. Veseli smo, da ste si za prvi skupni kongres jugoslovanskih etnologov in folkloristov izbrali prav našo občino oz. Rogaško Slatino. Človek želi poznati zgodovino okolja, v katerem živi, ga ohranjati pa tudi spreminjati, da mu bolje služi za zadovoljevanje njegovih življenjskih in delovnih potreb. To hotenje je toliko močnejše, kolikor bolj je človek navezan na svoje okolje. Njegov ponos pripadnosti kraju je prav gotovo utemeljen v bogastvu zgodovine tega prostora. Dolga in burna je zgodovina prebivalcev teh krajev. Ponosni smo na stoletja, ko so naši predniki s svojim delom oblikovali podobo kraja, gradili domovanje in obdelovali zemljo, na njej trpeli in uživali njene sadove. Čutili so se povezani s to zemljo, ljubili so jo, branili in tudi obranili pred sovražniki. Vsa ta stoletja vrenja in hotenja, ustvarjanja, uspehov in neuspehov, so zapustili sledove na zemlji in prebivalcih.

Za ves svet, v katerem danes živimo, je značilen nesluten razvoj znanosti in tehnologije, ki postajata poglavitna dejavnika materialnega in kulturnega razvoja ter združevanja in integracije v družbi. Ta proces pa hkrati grozi, da bo že tako načeto identiteto starih ljudskih izročil in načina življenja še bolj potisnil v pozabo in razširil mnenje, po katerem naj bi bila naloga znanosti le razvijanje tehnologije in pridobivanje materialnih dobrin. S tem pa bi, seveda, nepopravljivo okrnili naše narodne in narodnostne zgodovine, izgubili del samega sebe in ostali veliki dolžniki prihodnjim generacijam. A vendar so vaše dosedanje delo in neusahljiv entuziazem, pa tudi ta kongres zagotovilo, da se kaj takega ne bo zgodilo. Del naše občine je z republiškim zakonom vključen v spominski park Trebče in sicer z namenom, da se ohranijo zgodovinska izročila, povezana z življenjem, in delom Josipa Broza-Tita in NOB, zgodovinski spomeniki iz časov kmečkih uporov v 16. stoletju, naravnane vrednosti in značilnosti tega območja. Ta vključitev naj omogoči hitrejši razvoj teh krajev, obiskovalcem pa uživanje naravnih in kulturnih vrednot v tem prostoru. Pri izvajanju zakona smo šele na začetku in se trenutno žal bolj ukvarjamo z organizacijskimi kakor z vsebinskimi problemi in nalogami. Z marsičem se naši delovni ljudje in občani ponašajo, marsičesa ne poznajo, v vseh pa tli želja, da spoznajo sledove preteklosti, dojamajo utrip sedanjosti in zaznajo vizijo prihodnosti. Delo, ki ga boste v teh dneh opravili v naših krajih, bo zagotovo pomagalo zapolniti del te vrzeli in za to se vam že vnaprej zahvaljujemo. Želim da bi se med nami najbolj prijetno počutili in kongresu želim veliko plodnega dela.

Pozdrav generalnega direktorja zdravilišča Rogaška Slatina tov. Bizjaka

Spoštovani gostje, udeleženci prvega skupnega kongresa jugoslovanskih etnologov in folkloristov, iskreno dobrodošli v Rogaški Slatini! Sprejmite najlepše pozdrave našega kolektiva, da bi se čimprijetneje počutili med nami, da bi bil vaš delovni dogovor čimbolj ploden in koristen.

V tristopedesetih in več letih, kolikor obstoja in se razvija Rogaška Slatina, smo imeli v gosteh milijone najrazličnejših znamenitih in manj znamenitih, zdravja